УДК 3.304.001.18

УНІВЕРСИТЕТ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК ВИД НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Литвиненко Світлана Віталіївна,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *тези присвячені опису проблем і труднощів, які виникають в результаті виходу людиною на пенсію і набуття статусу «людина похилого віку». Також означено особливості Університет третього віку як виду неформальної освіти в умовах воєнного стану.*

Ключові слова: *освіта, навчання, люди похилого віку, пенсіонери, університет третього віку.*

За останній час у більшості країн світу значно змінилась демографічна структура населення, її вікова складова. Якщо раніше вона мала вигляд піраміди, то сьогодні більше нагадує колону, для якої характерна менша чисельність дітей, осіб молодого і зрілого віку, однак висока чисельність осіб, які відносяться до старших вікових груп.

Останні дані демографічного прогнозу свідчать про невпинне зростання чисельності осіб, які досягли похилого віку. Згідно зі статистичними даними, «сьогодні кожний п’ятий житель України досяг 60-річного віку. Згідно з даними соціально-демографічного прогнозу число людей 65 років і старших, котрі у 1994 р. складали 14%, у 2025 р. – збільшиться до 21%» [1].

Практика показує, що актуалізовується питання вивчення не лише соціальних, медичних, але і психологічних аспектів проблеми похилого віку, особливо сьогодні, коли Україна переживає складний період воєнного стану.

На жаль, зараз люди похилого віку вимушені самостійно вирішувати свої проблеми, однак, ми не можемо сприймати стару людину, як ізольовану особистість. Навпаки, те, якою вона є на сьогодні відображається її багатоаспектним і багатошаровим становленням особистості. Особистість – основа існування будь-якого суспільства, яка впливає на становлення поведінки людини в процесі старіння. У процесі життя, кожна людина вступає в контакти з оточуючими її людьми, створюючи або короткострокові, або довготермінові зв’язки, підтримує їх або відкидає. У ході розвитку таких контактів виникає довіра, приязнь, або недовіра і ворожість. На третьому етапі життєвого циклу людини, а саме в старості, у людини з’являється шанс правильно пройти цей віковий поріг, у неї є можливість знову придбати втрачену гармонію, відчуття задоволеності життя, причому на більш високому рівні.

Соціальна політика повинна реагувати на швидкі темпи зростання чисельності людей похилого віку і водночас виникає необхідність докорінної зміни методологічного підходу до найбільш соціально незахищеної категорії суспільства, особливо зараз, в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що процес старіння певних груп населення й індивідів відбувається нерівномірно і неоднаково. Таким чином, описуючи основні характеристики такої соціально-демографічної категорії населення, як люди похилого віку, необхідно брати до уваги вікові особливості безпосередньо у середині самої вікової групи людей.

Згідно з відомою класифікацією Всесвітньої організації Охорони здоров'я, до людей літнього віку відносять населення у віці від 60 - 74 роки, 75 - 89 років - старе населення, а 90 років і більше – довгожителі [2].

Як відомо, людьми похилого віку зазвичай називають людей, що вийшли на пенсію або досягли пенсійного віку. Однак, це вимірювання не може бути універсальним, оскільки пенсійний вік у різних країнах відрізняється. Наприклад, жінки, як правило, ідуть на пенсію раніше, ніж чоловіки. Це додає складності точно визначати пенсійний вік і своєю чергою – людину похилого віку.

Проблеми особистісного розвитку в період похилого віку і старості досліджували закордонні науковці, а саме: Е. Еріксон, К. Юнг, зокрема, Н. Андрєєв, С. Піняєва розглядали питання особистісного і професійного розвитку людей зрілого віку. Особливості особистісних змін людей похилого віку та проблеми їх життєвого шляху проаналізовано у роботах Н. Логінової, Г. Томе.

У даний час швидкість розвитку суспільства настільки стрімка, що людина пенсійного віку постійно стикається із ситуаціями, яких не було у минулому. Тим більше зміни, які виникли внаслідок військових дій на території України, змушують людей похилого віку навчатися швидко орієнтуватися в суспільстві, щоб розуміти сьогоднішні реалії, пенсіонер має постійно підвищувати рівень своїх знань та обізнаності, налагоджувати нові суспільні зв'язки, вміти пристосовуватись до реалій життя. Саме в цьому напрямку створюються альтернативні форми навчання, гуртки, курси для пенсіонерів.

Вперше в країнах Європи в межах навчальних закладах вищої школи поступово почали створюватися спеціальні факультети для людей пенсійного віку, які навчались за розробленими для них інтегрованими програмами, що надавали можливість прослуховувати курс лекцій разом зі студентами звичайних дисциплін. Пізніше школи для навчання людей похилого віку почали створювати недержавні організації, центри місцевого самоврядування, центри здоров'я тощо. Такі форми освіти почали називатись університетами третього віку (УТВ), що згодом об'єдналися в Міжнародну асоціацію університетів третього віку.

Основною метою діяльності УТВ є надання можливості людям похилого віку оволодіти додатковими уміннями, знаннями, навичками, що полегшать їхню інтеграцію та адаптацію в суспільстві. Навчання в УТВ сприяє активізації креативності, інтересів, захоплень, що безумовно, може зробити значний внесок у збагачення духовного життя конкретної особистості та суспільства в цілому. При створенні УТВ керувалися положенням про те, що будь-яка освітня діяльність дає пенсіонерам нові для них знання, уміння, сприяє

розвитку нових навичок, дає розуміння можливостей реалізації духовних і фізичних резервів організму, що забезпечує активне довголіття.

Крім того, в УТВ створюється середовище соціального спілкування, умови для прояву взаємодопомоги та взаємопідтримки один одного. При створенні УТВ, бралися до уваги дані багатьох досліджень і емпіричних висновків, що свідчать про те, що пенсіонери (у будь-якому віковому періоді) мають здатність і готовність до удосконалення своїх знань, одержання і засвоєння нової інформації, і навіть, освітніх програм у великих обсягах.

Основним фактором мотивації участі в діяльності УТВ було одержання нових знань пенсіонерами, сподівання, що ці знання допоможуть продовжити активний період життя людини, а також можливість спілкування і набуття нових знайомих. У більшості слухачів-студентів УТВ під час навчання, змінилося ставлення до свого здоров'я, сформувалося розуміння того, що здоровий спосіб життя реально його підтримує, поліпшує самопочуття, розширилось поняття цінності власного життя.

Програма базувалась на законодавчо-нормативних документах, які забезпечують реалізацію прав людини на освіту незалежно від її віку, можливість розвитку особистості, задоволення її духовних потреб, зайнятість у сфері праці чи використання професійного досвіду.

Варто зауважити, що в основі навчання пенсіонерів за програмою лежить ідея інтеграції формальної та неформальної освіти. Навчання завершується врученням сертифікатів. В Україні забезпечення сертифікатами людей похилого віку, які пройшли навчання, взяли на себе територіальні центри соціального обслуговування, громадські організації, навчальні центри. Зміст навчання за програмою побудований на врахуванні інтересів слухачів і об'єднує численну кількість напрямків: природознавство, іноземні мови, прикладне мистецтво, історія, краєзнавство, література, психологія, фізичне удосконалення, оздоровлення, інформаційні технології, електронні засоби спілкування тощо. Але варто зазначити, що особливе місце серед зацікавленості у слухачів УТВ займає напрям, що охоплює навчання інформаційним технологіям, адже пенсіонери також бажають знати та вміти користуватись останніми новітніми впровадженнями в галузі комп'ютерно-інформаційних технологій.

У Миколаєві вперше від початку введення воєнного стану відкрив двері Університет третього віку. У 2023 році на навчання записалися 317 слухачів. Філії університету вже працюють в кожному районі міста Миколаєва і дають можливість навчатися «студентам» від 60 років. Заняття проходять на базі відділень денного перебування міського територіального центру соціального обслуговування в кожному районі міста Миколаєва. В УТВ слухачі можуть обрати напрям навчання за власними вподобаннями, а саме: «Філологічний», «Культурно-дозвілева діяльність та рукоділля», «Соціально-психологічний». «Літературно-музичний», «Комп'ютерно-інформаційний», «Здоровий спосіб життя» [3].

Найбільша кількість пенсіонерів, які навчаються, зосереджена у Корабельному районі, а саме, там отримують для себе нові знання, вміння та навички біля третини всіх зареєстрованих.

Заняття триватимуть до травня, після чого відбудеться випускний з врученням сертифікатів про закінчення. За бажанням студенти можуть залишитися на другий рік і повторно пройти курс. Також можуть пропонувати окремі теми для вивчення, їх зацікавив якийсь конкретний матеріал.

Отже, у роботі розкрито особистості людини похилого віку, проблеми, що виникають після виходу на пенсію, труднощі, з якими вони стикаються, особливо в період воєнного стану. Як одним з видів неформальної освіти в умовах воєнного стану є Університет третього віку, що дає можливість людям похилого віку розвиватися, навчатися, налагоджувати нові продуктивні соціальні зв'язки, вміти шукати внутрішні та зовнішні ресурси для вирішення особистісних проблем.

Список використаних джерел:

1. Україні загрожує демографічна криза: як скорочується чисельність населення. URL: http://surl.li/fewde.

2. Визначення віку, з якого особа може вважатися особою похилого віку: огляд міжнародного досвіду. URL: https://osvita.ua/sociology/29813/.

3. У Миколаєві відкрився Університет третього віку, де навчаються студенти від 60 років. URL: http://surl.li/rxknk.

Abstract: *theses are devoted to the description of problems and difficulties that arise as a result of a person's retirement and acquisition of the status of «elderly». The peculiarities of the University of the Third Age as a type of informal education in the conditions of martial law are also defined.*

Key words: *enlightenment, knowledge, people of late age, pensioners, university of the third century.*

Науковий керівник:
Мікуляк К. А.,
асистент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.43:336.22

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Литвиненко Світлана Віталіївна,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *тези присвячені опису проблем і особливостей оподаткування фермерських господарств в умовах військового стану в Україні.*